

Buurkracht pakt door

Voorstel Energiebespaarcoalitie

10 augustus 2023

**buur
kracht.**

Inleiding / aanleiding

In 2022 is de Energiebespaarcoalitie opgericht met het doel om de energietransitie te versnellen, zodat verduurzamingsdoelen eerder worden bereikt. Buurkracht maakt deel uit van deze coalitie en heeft vorig jaar in 15 buurten samen met bewoners fixteams opgezet waarmee diverse fixdagen en kieren-dicht-acties zijn uitgevoerd.

In 2023 is, naar aanleiding van de Kamerbrief van Minister Hugo de Jonge, een budget van 200 miljoen euro vrijgemaakt voor vergelijkbare fixacties in heel Nederland. Dit budget is vanuit het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) beschikbaar gesteld aan gemeenten. De Energiebespaarcoalitie heeft voor 2024 de ambitie om de energietransitie verder op te schalen en te versnellen.

Tijdens ons telefonisch contact hebben wij enkele voorstellen besproken over hoe Buurkracht hieraan kan bijdragen. Met het besproken voorstel denken wij een flinke impact te realiseren. Hierbij ontvangt u een nadere uitwerking van dit voorstel.

Behoefte van de overheid

Het Ministerie van BZK wil de energietransitie versnellen en opschalen, maar staat voor een grote uitdaging. De maatschappelijke gevolgen van de klimaatopgave en energietransitie zijn groot en worden door iedereen in Nederland ervaren. De overgang naar duurzame energie brengt onzekerheid en ongemak met zich mee, vooral omdat deze veranderingen directe invloed hebben op onze leefomgeving, dagelijks leven en financiën.

Om de doelstelling van BZK om 2,5 miljoen woningen te verduurzamen te halen, moeten niet alleen de koplopers aan de slag, maar vooral ook de middengroep van bewoners. Afgelopen jaar hebben we een versnelling gezien door een enorme stijging van de energieprijzen; maar nu deze prijzen weer zijn gedaald, verdwijnt ook de urgentie voor de gemiddelde bewoner.

Ook op gemeentelijk niveau worden problemen ervaren. De afgelopen jaren hebben gemeenten zich vooral beziggehouden met de RES, energiearmoede en het opstellen van de Transitievisies Warmte (TVW's). Doordat hun focus met name op deze onderwerpen lag, lag deze wat minder op de samenwerking met bewoners.

Gemeenten doen op dit moment hun eerste ervaringen op en buigen zich over het opstellen van de WijkUitvoeringsPlannen (WUP's). Hierna moet tot realisatie over worden gegaan. In die plan- en uitvoeringsfase speelt commitment en betrokkenheid van bewoners een essentiële rol. (Dit wordt ook onderstreept in de Kamerbrief 'kabinetsvisie burgerbetrokkenheid bij de energietransitie') Echter, dit is voor veel gemeenten nog relatief onbekend terrein. Het ontbreekt hen aan ervaring én aan mankracht om een goede invulling te geven aan bewonersparticipatie in de energietransitie.

Om de energietransitie echt in gang te zetten en bewoners mee te krijgen, is het essentieel dat bewoners voor langere periode / structureel worden verbonden, betrokken en georganiseerd. Dit voorstel beoogt hiervoor een geschikte en passende oplossing te bieden.

Ons aanbod

Om versnelling en opschaling te bereiken, is er meer nodig dan campagnes en collectieve inkoopacties voor energiebesparende maatregelen. De echte stappen worden gezet door de middengroep aan de slag te krijgen met verduurzaming van hun woning.

Ondanks dat het woord versnelling suggereert dat we op heel korte termijn iedereen aan de slag moeten zien te krijgen, is er eerst iets anders nodig: een goede samenwerking tussen en met bewoners. Het bouwen van die samenwerking met bewoners kost tijd, maar is essentieel om na alle planmakerij van de RES, TVW en WUP ook echt woningen te gaan verduurzamen.

Ons voorstel ziet toe op een aanpak om die samenwerking structureel en voor een langere periode te organiseren. Door (samen met gemeenten) bewoners te vinden, verbinden, activeren, organiseren en hun initiatieven te bestendigen, bouwen we die samenwerking gestaag op.

Deze aanpak wordt in het kort als volgt omschreven: Buurkracht vormt, aan de hand van verschillende analyses en scans, in meerdere buurten per gemeente een actief en betrokken buurtteam (een groep actieve bewoners). Deze buurtteams organiseren, met ondersteuning en begeleiding van Buurkracht, grote en kleine energiebesparende acties voor hun buurt. Hierin wordt zowel de middengroep als mensen met een kleine beurs meegenomen, zodat het voor de gehele buurt toegankelijk is om zich in te zetten voor de energietransitie. Door met bewoners in meerdere buurten per gemeente actief te zijn, ontstaat synergie en efficiëntie. Na het uitvoeren van succesvolle acties en het creëren van bewustwording in de buurten, probeert Buurkracht de gevormde initiatieven verder te bestendigen door hen te helpen zich te formaliseren tot een vereniging of coöperatie. Hiermee worden de bewoners voor de gemeente een volwaardige samenwerkingspartner.

Deze aanpak vergt nu een investering, maar zorgt later voor versnelling, inclusiviteit, draagvlak en legitimiteit.

Om deze aanpak kostenefficiënt uit te kunnen voeren is schaal en meerjarige commitment nodig. Gemeenten zijn daar op dit moment nog niet aan toe of 'durven' nog niet voor een dergelijke aanpak te kiezen. Met een financiering vanuit BZK kunnen wij hier een blauwdruk neerleggen voor andere gemeenten om over een paar jaar veel sneller met bewoners stappen te zetten naar een aardgasvrije en duurzame energievoorziening.

Plan van aanpak

Hieronder worden de fases van de aanpak die Buurkracht voorstelt weergegeven.

Fase 1: Buurkracht brengt in kaart welke gemeenten potentieel kunnen deelnemen aan de aanpak. In deze analyse worden de volgende selectiecriteria meegenomen: bereidheid om zich (ook financieel) te committeren aan lange termijn / **structurele ondersteuning van bewonersinitiatieven**, grootte (G40), netcongestie, gemeenten die al positieve ervaringen hebben met het opzetten en ondersteunen van bewonersinitiatieven.

Fase 2: Binnen de geselecteerde gemeente(n) wordt een Routekaart en stakeholderscan uitgevoerd. De **Routekaart** is een instrument dat Buurkracht heeft ontwikkeld om een analyse te maken van een gemeente (en is ook door RVO in opdracht van NPLW overgenomen in de handleidingen voor gemeenten). De Routekaart bestaat uit twee delen, de eerste is een analyse van de RES, Transitievisie Warmte en van de leefomgeving: het type bewoners dat zich in de buurt

bevindt, het type woningen (koop/huur, WOZ, Energielabels) en de bestaande initiatieven / actieve bewoners. Het tweede deel bestaat uit een aantal sessies met de gemeente waarin we in gesprek gaan met actieve bewoners, de data-gedreven analyse wordt gespiegeld aan de ervaringen van gemeente en bewoners. Zo krijgen we een goed beeld van waar en hoe we moeten beginnen in de betreffende gemeente.

In de **stakeholderscan** wordt een analyse gemaakt van de verschillende stakeholders (Woningcorporaties, VVE's, ondernemers, netbeheerder) en hun belangen (zoals netcongestie, verzwaringenplannen van de netbeheerder).

Door de Routekaart en stakeholderscan zorgen we ervoor dat de georganiseerde energiebesparingsacties van bewoners niet tegengesteld werken aan de **stysteemontwikkelingen** en dat we zoveel mogelijk bewoners mee kunnen krijgen.

Hieruit rolt dan een **Plan van Aanpak** per gemeente voor fase 3 t/m 6, inclusief een communicatieplan dat is afgestemd met de gemeente.

Fase 3: Er vindt een **wervingsperiode** plaats waarin actieve bewoners worden gezocht die samen een buurtteam willen vormen. Er wordt gebruikgemaakt van verschillende wervingsmethodes, allen in nauwe samenwerking en afstemming met de gemeente. Uit 10 jaar lange ervaring weten we dat een lokale campagne (in wijkkrantjes, facebookgroepen van buurten etc.), het aanschrijven met bewoners met een hoge 'Sterke schouder'-score, het persoonlijk benaderen van potentiële initiatiefnemers en een bewoners-enquêtes hier goede middelen voor zijn. De kracht van dit voorstel zit hem in de **olievlekwerking**: vanuit de opgezette teams en hun netwerk gaan we vervolgens verder om nieuwe teams in andere buurten te vormen. Ook benaderen we **bestaande initiatieven**, lokale energiecoöperaties en wijkraden (die we bij de routekaart uit fase 2 in kaart hebben gebracht) voor samenwerking.

Fase 4: Per buurt binnen de gemeente wordt met de geworven actieve bewoners een buurtteam gevormd. Het succes van deze teams zit hem in de **samenstelling** van deze teams. Onze buurtbegeleiders zijn speciaal getraind in het smeden van deze teams:

- Zij zorgen ervoor dat verschillende rollen die nodig zijn in de teams aanwezig zijn. Wij bouwen teams altijd op met een *expert* (Iemand die geïnteresseerd is in de techniek van de mogelijke oplossingen), een *verbinder* (Iemand die midden in de buurt staat om zo te zorgen dat de rest van de buurt ook mee gaat doen) en een *ondernemer* (Iemand die er de vaart in weet te houden, die naar resultaat toewerkt).
- Zij zorgen dat de mensen in deze teams een gezamenlijke Why hebben: doordat de buurtteamleden op een lijn liggen en een gemeenschappelijk doel hebben, wordt de samenwerking een stuk makkelijker en meer resultaat behaald en houden de teams langer stand.

Ieder buurtteam voert, onder begeleiding van Buurkracht, energiebesparings- en energiebewustwordingsacties uit. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een gezamenlijke inkoopactie van zonnepanelen, warmtepomp of isolatiemateriaal (grote acties). Dit betekent dat het buurtteam zich verenigt en in de buurt uitvaart aan wat voor type maatregel behoefte is. Vervolgens onderzoekt het buurtteam een passende leverancier en vergelijkt de kosten. Het buurtteam komt tot een uiteindelijk aanbod, dat zij aan de rest van de buurt presenteren tijdens een buurtbijeenkomst. Deze bijeenkomst kondigen zij actief aan middels drukwerk en online communicatiemiddelen. Door deze werkwijze is voor de buurtbewoners de drempel een stuk verlaagd om energiebesparende maatregelen te treffen, omdat zij zich enkel nog hoeven in te schrijven voor het aanbod en alle

voorgaande stappen over kunnen slaan. In één klap is er meer sociale cohesie én is de buurt op grote schaal verduurzaamd.

De grotere acties, zoals de inkoop van zonnepanelen, worden gecombineerd met kleinere acties, zoals het dichten van kieren. Hiervoor zal lokaal de **samenwerking** worden opgezocht met energicoaches uit de buurt en fixteams van bijvoorbeeld de Fixbrigade of de Energiebanken. Door deze combinatie van type acties wordt iedereen aangesproken, dus ook de bewoners met een kleine beurs. Het is belangrijk dat de acties een **inclusieve** focus hebben, zodat er draagvlak ontstaat omdat de gehele buurt betrokken is.

Voor extra bereik en exposure laat Buurkracht blowerdoor testen uitvoeren en organiseert zij warmtecamera wandelingen in alle buurten. Het gaat hier om **zichtbare activiteiten** die zorgen voor 'rumoer' onder buurtbewoners en goede content voor meer publiciteit en bekendheid.

Voor een goede communicatie en duidelijke lijnen wordt één **overkoepelende werkgroep** per gemeente gevormd. In deze werkgroep zit van ieder buurtteam binnen de gemeente één buurtteamlid. Deze werkgroep brengt twee belangrijke voordelen met zich mee: de buurtteams binnen één gemeente kunnen via deze weg kennis uitwisselen en elkaar inspireren, en makkelijker installateurs of aannemers selecteren. Daarnaast kan er effectieve communicatie plaatsvinden tussen de gemeente en de werkgroep (in plaats van met ieder buurtteam afzonderlijk).

Fase 5: Omdat het opstarten van buurtteams enigszins gefaseerd zal verlopen, ontstaan er buurtteams die qua ontwikkeling / volwassenheid voorliggen op anderen. Via de buurtbegeleider, de overkoepelende werkgroep en het community gedeelte op Buurkracht Online worden nieuwe en bestaande initiatieven **samengebracht**. Zo krijgen nieuwe teams de mogelijkheid om geholpen te worden door bestaande teams, bijvoorbeeld door het uitwisselen van ideeën, ervaringen met leveranciers etc. Daarmee worden buurtteams op den duur **steeds zelfstandiger**, en kunnen ze zonder heel veel hulp van Buurkracht zelf acties opzetten en meer mensen in de buurt betrekken. Deze teams kunnen zichzelf steeds verder verankeren in de buurt door verschillende acties op te zetten (ook op andere thema's dan energietransitie om steeds meer bewoners te betrekken).

Buurkracht ondersteunt de buurtteams dan nog met een paar uur begeleiding per maand, communicatiemiddelen en het platform Buurkracht Online.

Fase 6: In deze fase zijn er diverse actieve buurtteams aan de slag met verduurzamingsacties. Deze teams hebben ervaring opgedaan met het organiseren van succesvolle acties en hebben hun eigen netwerk opgebouwd in de buurt met bewoners die geïnteresseerd zijn geraakt in het verduurzamen van hun woning. De buurtteams werken samen in een overkoepelende werkgroep met de gemeente.

In deze fase bespreken we met de werkgroep en buurtteams hoe de initiatieven bestendig kunnen worden, bijvoorbeeld in een vereniging of coöperatie, en of bijvoorbeeld ook andere activiteiten ontplooid kunnen worden, zoals klimaatadaptatie. Hiermee wordt de samenwerking tussen gemeente en bewoners naar een professioneler niveau geholpen. De gemeente heeft zo een serieuze partner in het toewerken naar Wijkuitvoeringsplannen én de realisatie daarvan.

Deze aanpak, waarbij verschillende buurten binnen één gemeente betrokken worden, kan als voorbeeld gaan dienen voor andere gemeenten.

Doelstellingen

Met de uitvoering van dit voorstel verwacht Buurkracht de volgende doelstellingen te bereiken:

- Het vormen van minimaal 8 teams in de deelnemende gemeente(n) om daarmee een breed netwerk van goed georganiseerde en samenwerkende bewoners op te bouwen.
- Het opbouwen van een samenwerking tussen gemeente en goed georganiseerde bewoners die als basis dient om invulling te geven aan de Wijkuitvoeringsplannen.
- Campagnes en acties die het bewustzijn en de betrokkenheid van bewoners vergroten en die leiden tot concrete besparingsmaatregelen. Geschat bereik en resultaat is opgenomen in de tabel met de verschillende budgetscenario's.

Scope

Qua afbakening en bereik van dit voorstel kan geschoven worden op twee assen:

- Aantal gemeenten waar we deze aanpak uitrollen
- Aantal initiatieven of buurten per deelnemende gemeente

Buurkracht gaat uit van een minimum van 8 buurtinitiatieven per gemeente om schaalvoordelen te behouden en 'overhead' te legitimeren (analyse van de gemeente, TVW, netbeheer etc.).

Wij gaan uit van een gemiddelde van 750 woningen per buurt. Het totale bereik van de aanpak is te berekenen met de formule: aantal gemeenten * aantal initiatieven * 750 woningen.

Omdat Buurkracht de ervaring heeft dat het vinden van actieve bewoners, het vormen van buurtteams, het opbouwen van een netwerk in de buurt en het ontwikkelen van de buurtteams tot ervaren, volwassen teams veel tijd kost, kent deze aanpak een looptijd van drie jaar. De looptijd van de subsidie kent waarschijnlijk een looptijd van maximaal een jaar, daarom willen we de opstartfase (fase 1 t/m 4 uit onderstaand Plan van Aanpak) gesubsidieerd uitvoeren. Vervolgens vragen we van de gemeenten een commitment om de financiering van fase 5 en 6 op zich te nemen.

Platform Buurkracht Online

De buurtteams krijgen toegang tot het platform Buurkracht Online. Dit platform is gebouwd op basis van ervaringen van buurtteams, wijkverenigingen en energiecoöperaties. Uit onderzoek bleek dat hun energie zit op het onderwerp waarvoor zij aan de slag gaan in de buurt en niet op randzaken. Buurkracht Online is gemaakt om hen te ontzorgen en ook met elkaar te verbinden.

Met Buurkracht Online is het gemakkelijk een website te bouwen en onderhouden, contactenlijsten te beheren, mailings te versturen en contact te leggen met andere buurtteams. Hier is ook een pakket aan communicatiemiddelen te vinden. Het buurtteam kan deze middelen kosteloos zelf personaliseren en bestellen. Op het platform staan voorbeelden voor zowel print (posters, brieven, kaarten) als digitale middelen (app-teksten, nieuwsbrieven). Deze voorbeelden zijn op effectiviteit getest in de praktijk. De printmiddelen worden als drukwerk thuis afgeleverd bij het buurtteam.

Ook biedt Buurkracht Online de mogelijkheid contact te leggen met andere buurtteams die op het platform actief zijn. Het is mogelijk om bij elkaars projecten mee te kijken, elkaar vragen te stellen (en antwoorden te geven) en online sessies te geven om elkaar te inspireren.

In bijlage 2 zijn een aantal screenshots opgenomen van deze functionaliteiten.

Uitvoeringsteam(s)

Projectmanager: De projectmanager voert de analyses uit voorafgaand aan de uitvoering. Na de analyse is de projectmanager verantwoordelijk voor de voortgang van het project. De projectmanager rapporteert de voortgang aan BZK en deelnemende gemeente(n).

Buurtbegeleider: De buurtbegeleider is de spil in de verbinding tussen bewoners en gemeente. De buurtbegeleider zorgt ervoor dat er initiatiefnemers worden gevonden, bestaande / lopende initiatieven worden aangesloten, goede buurtteams worden gevormd. Vervolgens begeleidt hij de teams met het uitvoeren van acties in de buurt om zo de rest van de buurt mee te krijgen. Ook brengt de buurtbegeleider de verschillende buurtteams samen. Zo kunnen de teams samenwerken in hun acties, van elkaar leren en zich uitbreiden. De buurtbegeleider vormt tevens een overkoepelende werkgroep.

Communicatieadviseur: De communicatieadviseur verzorgt de lokale campagne waarmee buurtbewoners worden bereikt en de publiciteit wordt opgezocht. Tijdens de uitvoering van de acties begeleidt de communicatieadviseur de buurtteams met de communicatie richting de rest van de buurt en op Buurkracht Online.

Budget

In onderstaande tabel zijn de kerncijfers van het gewenste scenario opgenomen. In bijlage 1 is de uitgewerkte begroting opgenomen.

Nr	# gemeenten	# initiatieven	#woningen	#maatr.	€ BZK	€ gem.	€ / woning
5	4	12	36.000	5.400	633.320	120.000	21

De gemeente zal na de opstartfase deze initiatieven nog twee jaar blijven ondersteunen tegen een kostprijs van aantal buurten * 2 jaar * 5.000 euro (kostprijs ondersteuning met buurtbegeleiding, communicatieadviseur en ons platform Buurkracht Online per jaar)

Voor een gemeente met twaalf buurten zou dat een investering zijn van 120.000 euro voor twee jaar. (Ter referentie: dat is de jaarlijkse kostprijs van 3/4 FTE ZZP projectleider)

Met de investering van BZK en de deelnemende gemeenten kunnen we tegen een kostprijs van ongeveer **21 euro per woning** bewoners **3 jaar lang** betrekken bij de energietransitie.

Planning

Wat	Start	Looptijd	Budget
Opstartfase	September 2023	1 jaar	BZK
Activeren en bestendigen	September 2024	2 jaar	Gemeenten

Voorwaarden en risico's

Een succesvolle uitvoering van dit plan hangt samen met een aantal voorwaarden:

- Er is sprake van een gemeente(ambtenaar) die de regie wil en kan pakken in dit proces.

- Het opbouwen van een lokaal netwerk, het opzetten van een goede samenwerking met de gemeenten kost tijd, daarom is er ook een commitment nodig van gemeenten voor twee jaar ondersteuning na de opstartfase.
- Om snel te kunnen starten, is het belangrijk dat we ook snel gemeenten vinden die commitment afgeven voor die verlengde ondersteuning. Door inkoopregels bij gemeenten, kan dit in potentie vertraging opleveren.
- De schaalbaarheid en efficiëntie wordt behaald door een flink cluster aan buurtinitiatieven tegelijk op te zetten en te verbinden, daarom gaan we uit van minimaal 8 initiatieven per gemeente.

Bijlage 1: Begroting van gewenste scenario

Aantal gemeenten				4
Aantal initiatieven per gemeente				12
Gemiddeld aantal woningen per initiatief				750
Uurtarief			€	110
Resultaat na 3 jaar				
Bereik	Geschatte conversie		€/ woning	
36000	woningen	5400	grote maatr.	€ 21
79200	inwoners	16200	kleine maatr.	
Investering BZK				
Aantal	Omschrijving	Bedrag	Subtotaal	
1	Vinden geschikte gemeente(n) voor deelname	€ 4.400	€	4.400
4	Routekaart	€ 15.000	€	60.000
4	Stakeholderscan (Netbeheerder, WoCo etc)	€ 2.500	€	10.000
4	Opstellen Plan van Aanpak en communicatieplan	€ 2.640	€	10.560
48	Platform Buurkracht Online, incl drukwerk	€ 1.750	€	84.000
48	Lokale campagne	€ 1.500	€	72.000
48	Blowerdoor testen en warmtecamera wandelingen	€ 1.320	€	63.360
48	Opstarten teams / initiatieven	€ 3.300	€	158.400
48	Begeleiding energiebesparingsacties	€ 2.750	€	132.000
48	Begeleiding en verbinding met lokale fixacties	€ 550	€	26.400
1	Projectmanagement, monitoring & rapportage	€ 6.600	€	6.600
	Subtotaal		€	623.320
	<i>Stelpost controleverklaring accountant</i>		€	10.000
	Totaal		€	633.320
Investering per gemeente voor jaar 2 en 3				
Aantal	Omschrijving	Bedrag	Subtotaal	
12	Ondersteuning met buurtbegeleiding, communicatie en BKO voor 2 jaar.	€ 10.000	€	120.000
	Totaal		€	120.000

Bijlage 2: Screenshots platform Buurkracht Online

The dashboard features a dark blue sidebar on the left with the user name 'Welkom ad@m.in' and a menu including 'startpagina', 'website', 'communicatie', 'allemaal burens', 'instellingen', 'help', and 'uitloggen'. The main content area is titled 'startpagina' and displays four statistics: 108 leden, 3 projecten, 8 nieuwsbrieven, and 1932 bezoekers. Below this is a table of projects with columns for 'naam' and 'aanmeldingen'. To the right, there are three buttons: '+ nieuw bericht', '+ nieuw project', and '+ nieuw lid'.

naam	aanmeldingen
Samen zon op onze daken	3
Kieren dichtten	0
Marcel's test aanbod	1

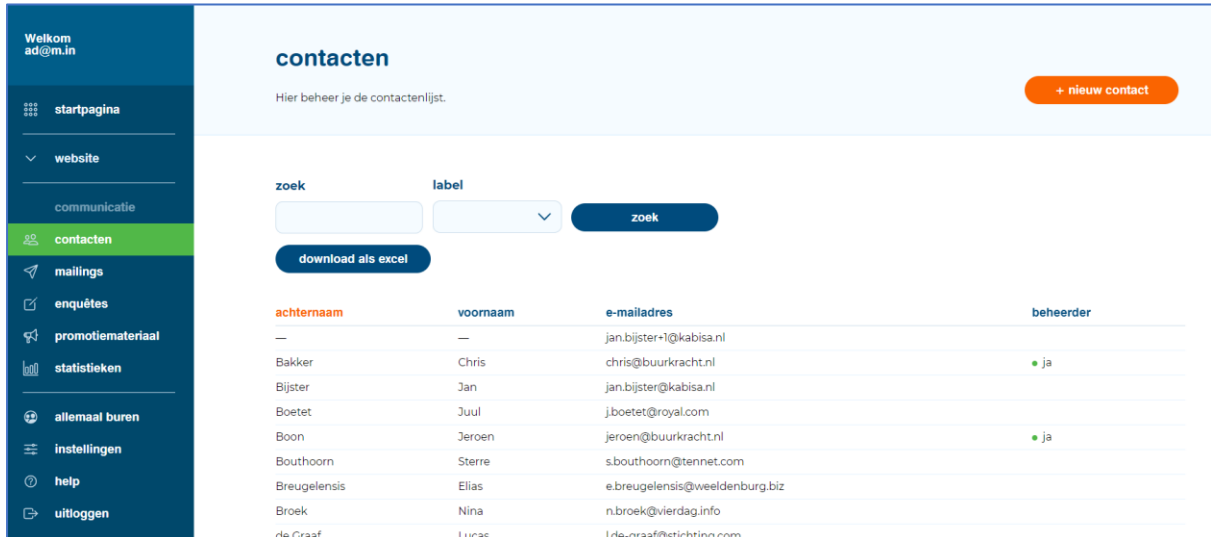
Figuur 1: Dashboard Buurkracht Online

The website management interface shows a sidebar with a menu including 'startpagina', 'website', 'homepage', 'projecten', 'nieuwsberichten', 'agenda', 'diensten', 'documenten', 'communicatie', 'allemaal burens', 'instellingen', and 'help'. The main area is titled 'homepage' and contains a 'header' section with 'over ons' and 'aanmelden' links. Below the header is a 'tagline' field with the text 'Buurkracht'. The 'website_introduction' section includes a rich text editor with the following content: 'Welkom op de website van buurtteam Buurkracht! We zijn met 6 burens een team gestart om Buurkracht verder te verduurzamen. We beginnen met een actie voor zonnepanelen, maar staan open voor meer plannen. Meld je aan, dan houden we je graag op de hoogte van onze acties en plannen. [Download hier de presentatie van de buurtbijeekoms](#)'.

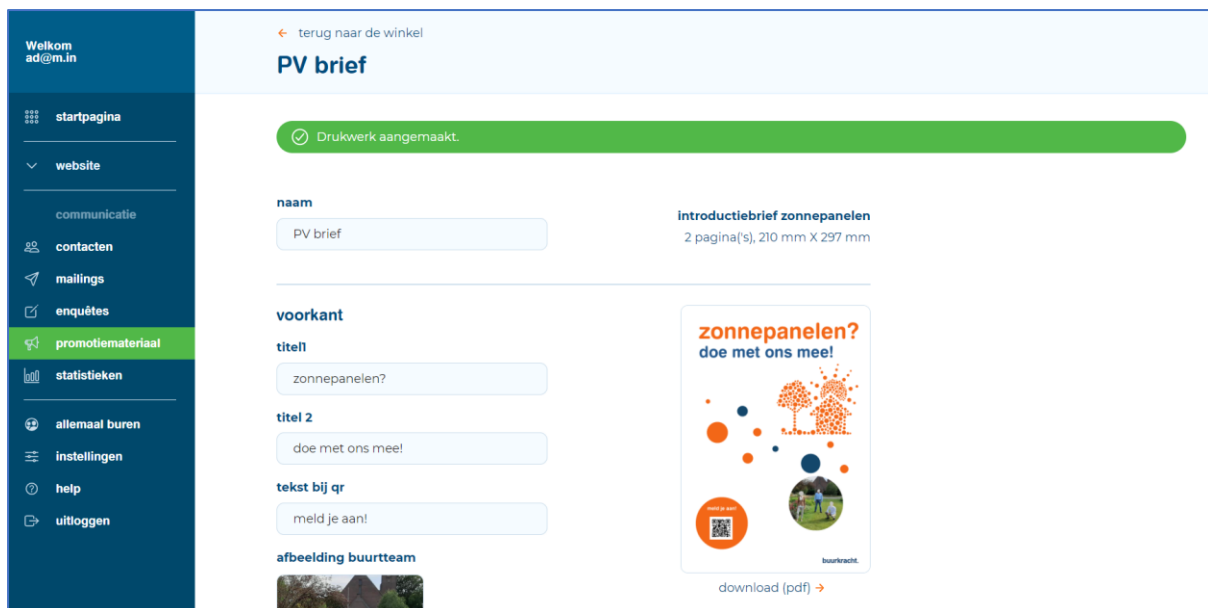
Figuur 2: Website beheer van initiatief

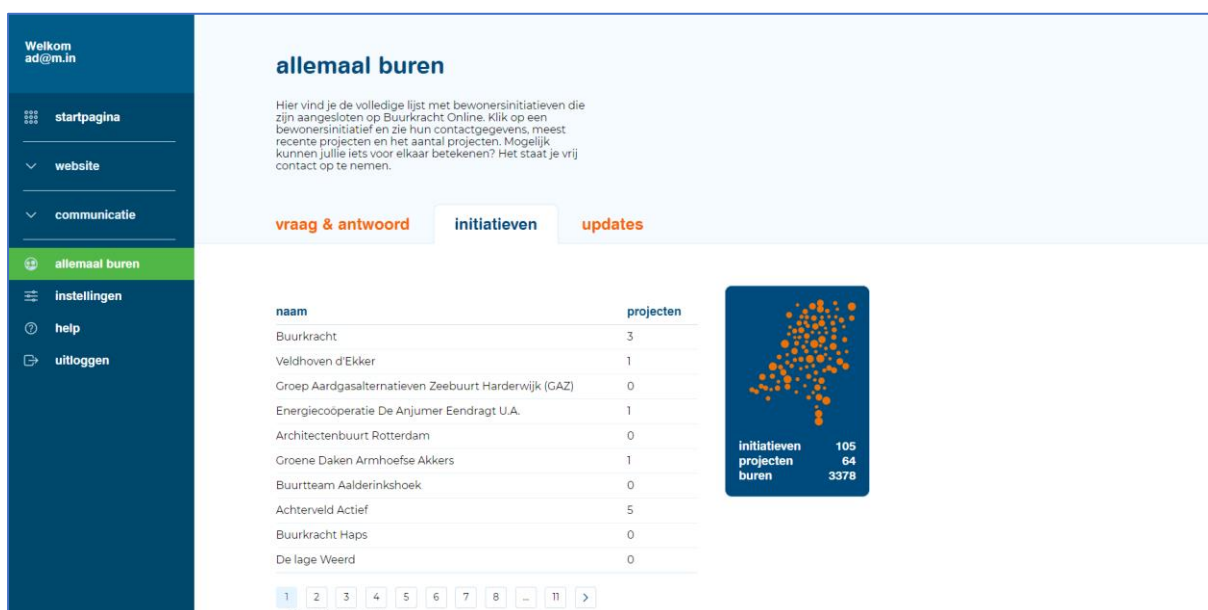
Figuur 3: Website van het initiatief waarmee zij zichzelf en hun acties kenbaar maken bij de rest van de buurt

Figuur 4: Contactbeheer van buurtgenoten

Figuur 5: In Buurkracht Online kunnen de initiatieven zelf drukwerk maken op basis van template ontwerpen en voorbeeldteksten, dit laten drukken en thuisbezorgen.

Figuur 6: Het onderdeel ‘allemaal buren’ is het community-gedeelte op Buurkracht Online; hier kunnen initiatieven elkaars projecten en acties bekijken, elkaar vragen stellen en antwoord geven en kunnen er webinars georganiseerd worden waarmee we elkaar inspireren